

348. Post *cave fere* omittunt *ne* (a); quodsi *caveo* ferat *ut*, pertinet ad voluntativa (b):

a.

SALL. Cavete inulti amittatis animam.

PLAUT. Cave quemquam alienum in aedes intromiseris.

CIC. Caesar, cave ignoscas, cave te fratrum pro fratris salute obsecrantium misereat.

b.

CIC. Cavet testamento, *ut* dies natalis agatur.

GELL. Lege cautum est, *ut* diebus ludorum sestertios tricenos in coenam insumere jus esset.

COLUM. Si editior ripae situs permetteret superponere villam profluenti, cavendum erit, *ut* a tergo potius quam prae se flumen habeat.

349. Est nomen pro priori verbo:

LIV. Pavor ceperat milites, ne vulnus Scipionis mortiferum esset.

CIC. Haud sane *periculum* est, ne non mortem aut optandam aut certe non timendam putet.

COLUM. *Timor* est, ne autumnalis satio hiemis gelicidiis peruratur.

VII. Verba prohibitiva.

* 350. In prohibendo praeter infinitum (a) utimur subjunctivo cum *ne* (b) vel *quominus* (c); *quin* nusquam, nisi primaria negat (d):

a.

CIC. Desperatis Hippocrates vetat *adhiberi* medicinam.

CIC. Ejus libidines *commemorare* pudore deterreor.

HIRT. Alexandrini nostros *adire* propius prohibuerunt.

b.

CIC. Jam impediior egomet dolore animi, *ne* de hujus miseria plura dicam.

PLAUT. Qui tu prohibere me potes, *ne* suspicer?

CIC. Neque id tamen, *ne* faciam, interdictum puto.

c.

CAES. Custodiis Numidarum, *quominus* sine periculo faceremus, impediabamur.

SALL. Nox atque praeda hostes, *quominus* victoria uterentur, remorata est.

CIC. Nihil impedit, *quominus* id, quod maxime placet, facere possimus.

d.

SALL. Non humana ulla neque divina obstant, *quin* socios et amicos trahant.

PLAUT. Nemo hinc vetat, *quin*, quod palam est venale, si argentum est, emas.

HOR. Has nullo possum prohibere modo, *quin* ossa legant.

CAPUT SEXTUM.

DE CETERIS ORATIONIS MODIS.

I. Modus finalis. — II. Modus causalis. — III. Modus conditionalis. —
IV. Modus temporalis. — V. Modus correlativus.

I. Modus finalis.

1. Finalis per particulas. — 2. Finalis per participium. — 3. Finalis per gerundium. — 4. Finalis per supinum. — 5. Finalis per infinitum.

1. Finalis per particulas.

* 351. Subjunctiva *finalis* gerit particulas *ut* (a) vel *quo* (b), maxime in comparando (c):

a.

CIC. Platonem ferunt, *ut* Pythagoreos cognosceret, in Italiam venisse.

CIC. Vigilas tu de nocte, *ut* tuis consultoribus respondeas.

AD HER. Esse oportet, *ut* vivas; non vivere, *ut* edas.

b.

NEP. Athenas se contulit, non *quo* sequeretur otium; sed ut patriam recuperare niteretur.

SALL. Ego vos, *quo* pauca monerem, vocavi.

PLAUT. Idcirco tanta facinora promitto, *quo* vos oblectem.

c.

NEP. Cupivit bellum componere, *quo* *valentior* postea congrederetur.

CIC. Libertate usus est, *quo* *impunius* dicax esset.

CAES. Castella communit, *quo* *facilius*, si se invito transire conarentur, prohibere posset.

† 352. *Qui ponitur pro ut is¹, cujus pro ut ejus; cui pro ut ei et ita porro (a), item ubi pro in quo aut in quibus; unde pro ex quo aut ex quibus (b):*

a.

CIC. Delectus sum ab universa provincia, *qui* ejus fortunas defendam.

NEP. Menestheo dantur duo usu et sapientia praestantes, *quorum* consilio utatur.

CIC. Antonium misi ad te, *cui* traderes cohortes.

CIC. Quis apparitor tam humilis: beneficia, *quae* venderet, a collega petebat.

CIC. Bacillum prope me, *quo* abigam, ponitote.

NEP. Hoc unum satis erit dictum, *ex quo* intelligi possit, quantus ille fuerit.

b.

VARRO. Singulis suibus, *ubi* pariant, faciendum est haras quadratas.

TER. Lectulos iligneis pedibus faciendos dedit, *ubi* potetis vos.

NEP. Artaxerxes Lampsacum urbem Themistocli donarat, *unde* vinum sumeret.

¹ Cujusvis personae.

353. *Si negandum sit, dicimus ne (a), ut ne (b), quominus (c):*

a.

PLAUT. Ea huc gratia praecurri, *ne* te opprimeret imprudentem.

HIRT. Qui in navibus erant, scalas rapere properabant, *ne* hostes navibus potirentur.

CIC. Non solum *nequid* enunties, sed etiam *nequid* auferas custodiendus es.

b.

CIC. Suspikor eo mihi semihoram praestitutam esse, *ut* *ne* plura de pudicitia dicerem.

CIC. Non tam ut prosim causae elaborare soleo, quam *ut* *nequid* obsim.

PLAUT. Vis tibi ducentos nummos promittier, *ut* *ne* clamorem hic facias neu convicium?

c.

TER. Quidquam fallaciae in nuptiis conare, *quominus* fiant.

CURT. *Quominus* caedis puderet, jure interfectum Clitum Macedones decernunt.

SALL. Hanc ego causam, patres conscripti, *quominus* consilium novum capiamus, in primis magnam puto.

2. Finalis per participium.

† 354. *Finalis contrahitur participio in rus, si ejus agens reperiat in primaria (a), in dus, si patiens (b):*

a.

OV. Venit leaena *depositura* sitim vicini fontis in unda.

VELL. Caesar nepotem suum reliqua belli *patraturum* misit in Germaniam.

HOR. Saepe stilum vertas, iterum, quae digna legi sunt, *scripturus*.

b.

HIRT. Caesar Asiam finitimasque provincias Calvino *administrandas* tradiderat.

MART. Haec quum condita sunt, traduntur puero domum *ferenda*.

SEN. Non habet sapiens *mittendos* trans maria legatos.

3. Finalis per gerundium.

† 355. Finalis effertur etiam gerundio: vel genitivi cum *causa* aut *gratia* (a), [quod vix omittitur (b)], vel dativi (c) vel accusativi cum *ad* (d)¹:

a.

SALL. Ab Metello *petundi gratia* missionem rogat.

SALL. *Dissimulandi causa* et quasi sui *purgandi* Catilina in senatum venit.

HIRT. Erant omnibus ostiis Nili custodiae, *exigendi* portorii *causa*, dispositae.

b.

TAC. Spectatus est Sacrovir intecto capite pugnam ciens *ostendendae*, ut ferebat, *virtutis*.

TER. Vereor coram in os te laudare, ne id *assentandi* magis quam quo habeam gratum facere existumes.

SALL. Quum privata arma *opprimundae* libertatis cepisset Lentulus, sibi quisque opes quaerendo consilium publicum corruerunt.

c.

TAC. Ejus anni principio Tiberius quasi *firmandae* valetudini in Campaniam secessit.

LIV. Turres contabulatas machinamentaue alia *quatiendis* muris portabant.

PLAUT. Abiisti ad forum *inveniundo* argentum.

d.

SEN. Apparet summi ingenii viro non iudicium defuisse, *ad compescendum* scientiam carminum.

¹ De usu gerundiorum vide n. 132.

VELL. Cives Romanos *ad censendum* ex provinciis in Italiam revocarunt.

CAES. Minimum spatium *ad se armandos* Romanis datur.

4. Finalis per supinum.

† 356. Subiunctiva finalis mutatur supino, si primaria motum habet (a) vel subaudit (b):

a.

SALL. Licentiam in vos *auctum* atque *adjutum* properatis.

CIC. Quis est qui nesciat venisse eam tot dierum viam tibi *gratulatum?*

PLAUT. Per Dionysia mater me pompam *spectatum* duxit.

b.

SALL. Neque ego vos *ultum* injurias hortor, sed magis ut requiem capiatis.

TER. Datur illa hodie Pamphilo *nuptum*.

CIC. Fama est consurrexisse omnes et senem illum *sessum* recepisse.

5. Finalis per infinitum.

357. Infinito etiam significatur finis, maxime apud poetas:

VIRG. Non ferro Libycos *populare* penates venimus.

PLAUT. Parasitum misi Cariam *petere* argentum.

STAT. Tu Tyrias arces adversaque signa vacasti *sternere*.

II. Modus causalis.

1. Causalis per particulas. — 2. Causalis per participium.

1. Causalis per particulas.

* 358. Modus causalis addit *quod* subiunctivo (a) vel indicativo (b), item *quia* (c, d) vel *quo* (e):

a.

CIC. Aiebant sese jam ne deos quidem habere, *quod* eorum simulacra Verres *sustulisset*.

SUET. Caligula avaritiae singulos increpabat, *quod non puderet* eos locupletiores esse quam se.

CIC. Laudas illum, *quod* dodrantarias tabulas *instituerit*.

b.

CIC. Hi me idcirco oderunt, *quod* eorum conatus impios *repressi*.

SALL. Antonius pedibus aeger, *quod* proelio adesse *nequibat*, Petrejo exercitum permittit.

CIC. Haec plurimis a me verbis dicta sunt ob eam causam, *quod* his libris *erat* instituta mihi de republica disputatio.

c.

CURT. Monuerunt vates ne intraret, *quia* periculum *portenderetur*.

HOR. Servos projicere aurum in media jussit Libya, *quia* tardius *irent* propter onus.

PLAUT. Mater mea irata est mihi, *quia* non *redierim* domum.

d.

HOR. Rancidum aprum antiqui laudabant, non *quia* nasus illis nullus *erat*.

CIC. Urbs, *quia* postrema aedificata *est*, Neapolis nominatur.

PLAUT. Propterea huic urbi nomen Epidamno inditum est, *quia* nemo fere huc sine damno *divortitur*.

e.

SALL. Idcirco respublica disjecta est, *quo* te custodem *habebat*.

CIC. Non eo dico, *quo* mihi *veniat* in dubium tua fides.

CIC. Non *quo* de tua constantia *dubitem* sed quia mos est ita rogandi, rogo.

359. *Non quod non* (a) *breuiatur in non quin* (b):

a.

CIC. Mihi quidem apud vos de meis majoribus dicendi facultas non datur, *non quod non* tales fuerint, quales nos illorum sanguine creatos videtis, sed quod laude populari caruerunt.

b.

CIC. Id reprehendere non audeo, *non quin* ab eo dissentiam, sed quod ea te sapientia esse video.

SALL. Publicam miserorum causam suscepi, *non quin* aes alienum solvere possem, sed quod non dignos honore honestatos videbam.

CIC. Iisdem de rebus volui ad te saepius scribere, *non quin* confidam diligentiae tuae, sed rei me magnitudo movebat.

360. *Ipsum relativum causam interdum continet:*

CIC. Si tibi stultus videor, *qui* sperem; facio tuo jussu.

LIV. Maesium jure caesum pronuntiat, *qui* vocatus a magistro equitum non venisset.

CIC. Tu dies noctesque cruciaris, *cui* non sat est, quod est.

2. Causalis per participium.

† 361. *Vim habet aliquando causalem participium praeteritum, vel in ablativo absoluto (a) vel in accusativo cum ob vel propter (b):*

a.

LIV. Regnum haud satis prosperum fuerat, vel *neglectis* religionibus vel *prave cultis*.

CIC. Verendum mihi non erat nequid, hoc parricida civium *interfecto*, invidiae mihi in posteritatem redundaret.

HOR. Cras, *nato* Caesare, festus dat veniam somnumque dies.

b.

LIV. Fabio, *ob perdomitam* Etruriam, continuatur consulatus.

VAL. MAX. Veturius Samnitibus *ob turpiter ictum* foedus deditus fuerat.

LIV. *Propter* crebrius eo anno de coelo *lapidatum* libri Sibyllini inspecti sunt.

III. Modus conditionalis.

* 362. *Modus conditionalis constat particulis si, dum et aliis cum subunctivo (a) vel indicativo (b), saepe cum futuro subunctivo (c) vel indicativo (d):*

a.

CIC. Ego, si cui adhuc videor segnior, *dum* ne tibi *videar*, non laboro.

CIC. Nae tu jam mecum in gratiam redeas, *si scias* quam me pudeat nequitiae tuae.

CIC. Manent ingenia senibus, *modo* *permaneant* studium et industria.

b.

CIC. Ego animi pendere soleo, *si traducor* alio.

CIC. Mors optanda est, *si* aliquo animum *deducit*, ubi sit futurus aeternus.

CIC. Ea caedes, *si* crimini *datur*, detur ei, cuja interfuit.

c.

CURT. At hercule, *si* paulum *cessaverimus*, in tergis nostris Scythae haerebunt.

LIV. Ferrum in manu est; moriere, *si emiseris* vocem.

PLAUT. *Si dixero* mendacium, meo more fecero.

d.

CIC. *Si* illi bellum facere *conabuntur*, excitandus nobis erit ab inferis C. Marius.

HOR. *Si dura morabitur* alvus, pellent obstantia conchae.

CIC. Te nolo ad me venire; ego potius accedam, *si* diutius *impedire*.

363. *Si non (a) convertitur in nisi (b) aut nisi si (c):*

a.

CIC. Vident agros sibi esse, *si non* vendiderint, relinquendos.

HOR. Quo mihi fortuna, *si non* conceditur uti?

SUET. Deos obsecro, ut te nobis conservent, *si non* populum Romanum perosi sunt.

b.

CIC. Circumspicite omnes procellas, quae impendent, *nisi* providetis.

NEP. Dionis consilio movebatur Dionysius, *nisi* qua in re major ipsius cupiditas intercesserit.

SALL. *Ni* virtus fidesque vestra satis spectata mihi forent, nequidquam opportuna res cecidisset¹.

c.

CIC. Miseros illudi nolunt, *nisi si* se forte jactant.

OV. Vidi praecedere longam ante pedes umbram, *nisi si* timor illa videbat.

CIC. Non est is Quinctius, *nisi si* latitant, qui ad negotium suum proficiscuntur.

364. *Nisi quod servit excipiendo:*

CIC. Praedia me valde delectant, *nisi quod* me aere alieno obruerunt.

CIC. Cum Patrone Epicureo mihi omnia sunt, *nisi quod* in philosophia ab eo dissentio.

SALL. Ab negotiis numquam voluptas eum remorata est, *nisi quod* de uxore potuit honestius consuli.

365. *Sin ponitur in conditionali adversativa:*

CIC. Si suscipis causam, conficiam commentarios; *sin* autem differs, tecum loquar.

¹ *Ni* est *nisi*.

SALL. Persuadent, uti Jugurtham maxime vivum, *sin* id parum procederet, necatum sibi traderent.

CIC. Si iniquus es in me iudex, condemnabo eodem te crimine; *sin* me id facere noles, te mihi aequum praebere debebis.

366. *Ponitur in primaria saepe indicativus pro subjunctivo:*

TAC. Si te privatus adoptarem, et mihi egregium erat et tibi insigne.

VAL. MAX. Si te Gracchus templo Jovis faces subdere jussisset, obsequutusne illius voluntati fuisti?

CIC. Quod si putasset, certe optabilis Miloni fuit dare jugulum P. Clodio.

367. *Desideratur modo particula conditionalis (256, a), modo ipsum conditionatum:*

SEN. Si damna irae intueri velis, nulla pestis humano generi pluris stetit¹.

GELL. Mihi quidem neque oculi truces sunt neque os turbidum; haec enim, si ignoras, signa esse irarum solent.

CIC. Si inimico testi credi non oportuit, inimicitior Marcello Crassus est.

368. *Post nisi non subit infinitum (a), nisi subauditur verbum regens (b):*

a.

CIC. Quum a negotiis sevocamus animum, quid tunc agimus, *nisi* animum ad se ipsum advocamus?

CIC. Nihil aliud fecerunt, *nisi* rem detulerunt.

NEP. Neque aliud quidquam egit Hannibal, quam regem armavit et exercuit adversus Romanos².

b.

PHAEDR. Nec quidquam possunt *nisi* meliores carpere.

CIC. Quid possumus aliud *nisi* moerere?

PLAUT. Nihil scit, *nisi* verum loqui³.

¹ Nam plena sententia esset: Si damna irae intueri velis, videres nullam pestem pluris stetisse.

² Hic quam est nisi.

³ H. e.: Nihil scit, nisi scit verum loqui.

IV. Modus temporalis.

1. Temporalis per particulas. — 2. Temporalis per participium. — 3. Temporalis per gerundium.

1. Temporalis per particulas.

* 369. *Subjunctivae temporales constant ex quatuor vocibus: prima ex praesente vel imperfecto (a); altera ex perfecto vel plusquamperfecto (b); tertia ex iisdem, quam prima, sed compositis ex participio futuro (c); quarta ex iisdem quam secunda, sed compositis sicut in tertia (d):*

a.

MART. Pupam se dicit Gellia, quum sit anus.

BRUT. AD CIC. Quum Megaram versus navigarem, coepi regiones circum circa prospicere.

PHAEDR. Athenae quum *florerent* aequis legibus, procax libertas civitatem miscuit.

b.

CIC. Quum Carthaginem *deleveris*, exscindes Numantiam.

PLAUT. Ubi senex *senserit* sibi data esse verba, virgis dorsum depoliet meum.

CIC. Quum in ejus viri copias se *ingurgitavisset*, exultabat gaudio.

c.

CIC. Quum Demosthenes *dicturus esset*, concursus audiendi causa ex tota Graecia fiebant.

VELL. Augustus, quum Tiberium *missurus esset* in Illyricum, processit in Campaniam.

LIV. Publilius, quum *dimicaturus esset*, concionem advocari jussit.

d.

CIC. Quum meus interitus nihil fuerit reipublicae *profuturus*, criminis loco putant esse quod vivam.

† 370. *Temporum harmoniam (a) negligunt qui historico ritu ponunt praesens pro praeterito (b):*

a.

CIC. Quum *essem* Brundusii, litteras *accepi*.CIC. Quae quum ita *sint*, *dubitas* abire?CIC. Gabinius, quum respondere *coepisset*, ad extremum nihil *negavit*.

b.

LIV. Quum frequentem urbem *vidissent*, *mirantur*.SALL. Quum de administrando imperio *dissererent*, Jugurtha *jacit* oportere consulta rescindi.CIC. Quum *occiditur* Roscius, ibidem *fuert* servi.371. *Sensus primarius induit aliquando formam secundariam:*CIC. Jam hoc facere noctu apparabant, *quum* matres familiae repente in publicum *procurrerunt*¹.CIC. Evolarat jam e conspectu quadrirems, *quum* etiam tum ceterae naves uno in loco *moliebantur*.LIV. Hannibal jam subibat, *quum* repente Romani *erumpunt*.372. *Quum fert saepe indicativum (a), maxime futurum (b):*

a.

CIC. An tu eras consul, quum in Palatio mea domus *ardebat*?VARRO. Quum apes jam evoluturae *sunt*, consonant vehementer.HOR. Non ego, avarum quum *veto* te fieri, vappam jubeo.

b.

CIC. Non facies fidem scilicet, quum haec *disputabis*.CIC. Quum testes ex Sicilia *dabo*, quem volet ille, eligat.CIC. Quum per valetudinem navigare *poteris*, ad nos, amantissimos tui, veni.¹ H. e.: Quum hoc facere noctu appararent, matres familiae procurrerunt.373. *Pro quum valet aliquando relativum:*SALL. Pessime omnium et impudentissime, tibi egestas civium curae est, *cui* nihil sit domi nisi armis partum?¹CIC. Quamquam quid ego te invitem, a *quo* sciam esse praemissos, qui tibi praestolentur?²CIC. *Qui* ab adolescentia quaestum sibi instituisset sine impendio, mediocri quaestu contentus esse non poterat.374. *Denique ponitur quum pro ex quo (a) vel in quo (b) temporalibus:*

a.

CIC. Multi anni sunt, *quum* ille a me diligitur.CIC. Aliquot anni sunt, *quum* te non vidi.

b.

CIC. Illucescet aliquando dies, *quum* tu inimicissimi benevolentiam desideres.CAES. Fuit antea tempus, *quum* Germanos Galli virtute superarent.

2. Temporalis per participium.

* 375. *Contracturus primam vocem (369, a), fac participium praesens concordet agentis subjunctivae, quod invenitur in primaria (a); quodsi non invenitur, efferes participium ablativo absoluto (b):*

a.

CIC. *Aranti* Cincinnato nuntiatum est eum dictatorem esse factum³.TAC. Cajum *remeantem* Armenia mors vel dolus oppressit.NEP. Sic libertate *utens* nullas inimicitias gessit.

b.

CIC. Maximas virtutes jacere necesse est, voluptate *dominante*.¹ H. e.: Quum tibi nihil sit domi . . .² H. e.: Quid ego te invitem, quum sciam abs te praemissos . . .³ H. e.: Quum Cincinnatus araret, nuntiatum est ei . . .

TAC. Vivere ego, Britannico *potiente* rerum, poteram?

TER. Nescio quid *absente* nobis¹ turbatum est domi.

376. *Temporalem verbi sum contrahes, suppresso verbo et facta praedicati cum supposito concordantia (a), quae fiet in ablativo (b), si suppositum subiectivae nullum fuerit in primaria:*

a.

SALL. *Mihi* studium fuit *adolescentulo* capessere rempublicam².

CIC. *Hujus ego alienus* consilii usus sum; *tu* sororis *filius* ecquid ad eum de republica retulisti?

CIC. *Furius puer* didicit, quod discendum fuit³.

b.

PHAEDR. Ovem rogabat cervus modicum tritici, *lupo* *sponsore*.

LIV. Sub ortum ferme lucis, *nullo obvio*, in forum veniunt.

NEP. Cicero ea quae, *vivo se*, acciderunt, futura praedixit.

377. *Si deerit suppositum, cui praedicatum haereat, efferrit hoc solet absolute:*

LIV. *Incerto* prae tenebris quid peterent, foede interierunt.

TAC. Juxta *periculoso* ficta seu vera promeret, monuit Liviam.

LIV. Ad Pluinam est progressus, nondum *comperto* quam regionem hostes petissent.

378. *Ablativus absolutus usurpatur aliquando, etiamsi agens subiectivae reperiatur in primaria:*

OV. Lacrymas quoque saepe *notavi*, *me lacrymante*, tuas⁴.

PLAUT. Meas *mih*i ancillas, *invito me*, eripuisti.

SEN. Populo teste fieri credam, quidquid *me conscio*, *faciam*.

¹ Archaismus, pro *absentibus* nobis.

² H. e.: Quum ego essem adolescentulus, *mih*i fuit studium. . . .

³ H. e.: Furius, quum esset *puer*. . . .

⁴ H. e.: Quum ego lacrymarer, *notavi*. . . .

* 379. *Altera vox (369, b) ita contrahitur in participium praeteritum, ut hoc haereat patienti subiectivae, quod reperiatur in primaria (a); si non reperiatur, effertur participium ablativo absoluto (b):*

a.

TER. Verberibus *caesum* te in pistrinum dabo.

SALL. *Laudatum* magnifice pro concione Jugurtham in praetorium abduxit¹.

HOR. Siquis emat citharas, *emptas* comportet in unum, amens dicatur.

b.

HIRT. Utrunque, *acie instructa*, processum est ad dimicandum.

PLAUT. Pallam ad phrygionem fert, *vino epoto* et *parasito* *excluso* foras.

HOR. Invidiam placare paras, *virtute relicta*?

380. *Si patiens nullum fuerit, participium absolute effertur:*

CURT. Alexander, *audito* Darium movisse ab Ecbatanis, fugientem insequi pergit.

TAC. Nec ultra *expectato* quam dum Claudius proficeretur, cuncta nuptiarum solemnia celebrat.

TAC. In ejus transgressu, multum *certato*, pervicit Bardanes.

† 381. *In deponentibus participium praeteritum concordat agenti subiectivae, quod reperiatur in primaria (a); si non reperiatur, effertur participium ablativo absoluto (b):*

a.

LIV. Cumanæ cohortes arte *usae* declinare paullulum.

CAES. Hanc *adepti* victoriam in perpetuum se fore victores confidebant.

¹ H. e.: Quum laudavisset Jugurtham, abduxit *eum* etc.

CIC. Majores res scribere *ingressos* e cursu ipso revocavit voluntas tua.

b.

SALL. Dein milites Bocchi, Sulla omnia *pollicito*, dies quadraginta opperiuntur.

LIV. Castris Romanis Sempronius praeerat, dictatore *profecto* Romam.

PHAEDR. Mus escam putans assiluit et compressus occubuit neci; aliquot *sequitis*, venit et retorridus.

* 382. *Tertia vox (369, c) sic contrahitur in participium futurum, ut hoc haereat agentis subjunctivae, quod inveniatur in primaria (a); si non inveniatur, effertur participium ablativo absoluto (b):*

a.

PLIN. Ciconiae *abiturae* congregantur in loco certo.

CURT. Regem in eodem cornu *dimicaturum* tria milia delectorum equitum sequebantur.

VELL. Brutus impetravit a Stratone, ut manum *morituro* commodaret sibi¹.

b.

PLIN. Rex apum, nisi agmine *migraturo*, foras non procedit.

MART. Caesare *venturo*, Phosphore, redde diem.

LIV. Securus admodum de bello erat, tamquam non *transituris* in Asiam Romanis.

3. Temporalis per gerundium.

* 383. *Prima vox, si causam vel modum significet, effertur potest gerundio ablativi, sive activo (a) sive passivo (b) sive adjectivo (c):*

a.

SALL. Romani, bella ex bellis *serendo*, magni facti sunt.

¹ Cum *patiente* fit in *dus*: HOR.: Disce *docendus* adhuc, quae censet amicus.

CIC. Quos *fovendo* in communi causa retinere potuerunt, *invidendo* abalienarunt.

CIC. Omnia torquenda sunt ad commodum suae causae, sua diligenter *enarrando*.

b.

LUCR. Annulus in digito subter tenuatur *habendo*¹.

VIRG. Pinguis tellus picis in morem ad digitos lentescit *habendo*.

VIRG. Frigidus in pratis *cantando* rumpitur anguis².

c.

CIC. Vester populus sociis *defendendis* terrarum jam omnium potitus est.

CIC. Qui male *gerendo* negotio in vetere aere alieno vacillant.

CIC. Desiderium litteris *mittendis accipiendisque* leniam.

384. *Utimur etiam gerundio cum inter, si utriusque verbi actio simul producat:*

LIV. Ipse *inter spoliandum* corpus hostis veruto percussus exspiravit.

VAL. MAX. Sulpicio *inter sacrificandum* apex e capite prolapsus est.

PLAUT. *Inter rem agendam* istam herae respondi, quod rogabat³.

V. Modus correlativus.

* 385. *Correlativus modus constat particulis tam, adeo, talis, tantus et aliis ejusmodi, quae adsciscunt ut cum subjunctivo:*

TER. Ita comparata est hominum natura, ut aliena melius judicent quam sua.

¹ H. e.: Quum *habeatur*.

² H. e.: Quum *cantetur* seu *incantetur* ipse anguis; agit enim eo loco poeta de virtute carminum ad incantandum.

³ De natura usuque gerundiorum dixi in n. 127 et sqq.

CIC. *Tantum* vini in Hippiae nuptiis exhauseras, *ut* tibi necesse fuerit vomere postridie.

CIC. Eo facto *sic* doluit, nihil *ut* tulerit gravius in vita.

386. *Particulas tam, adeo, sic saepe omittunt:*

NEP. Atticum praecipue dilexit Cicero, *ut* ne frater quidem ei Quintus carior fuerit.

NEP. Epaminondas fuit disertus, *ut* nemo Thebanus ei par esset.

CIC. Collocabuntur verba, *ut* inter se quam aptissime cohaereant.

387. *Pro particula priori ponitur aliquando pronomem:*

LIV. Me in *eam* necessitatem adduxit, *ut* reipublicae mihi obliviscendum sit.

CIC. *Hoc* animo semper fui, *ut* invidiam virtute partam gloriam, non invidiam putarem.

CIC. *Id* aetatis jam sumus, *ut* omnia fortiter ferre debeamus.

* 388. *In locum particulae ut succedit saepe relativum:*

CIC. Nunc intelligo neminem tam stultum fore, *qui* non videat conjurationem esse factam.

CIC. Nemo omnium tam sit immanis, *cujus* mentem non imbuerit deorum opinio¹.

CURT. Nec ulla tam firma moles est, *quam* non excidant undae.

389. *Si consequatur negatio, ponitur ne (a), ut ne (b), ut non (c):*

a.

LIV. Ita admissi in urbem sunt, *ne* tamen eis senatus daretur.

CAT. Ita aedifices, *ne* villa fundum quaerat neve fundus villam.

¹ H. e.: *Ut ejus mentem.*

PLIN. Pudori candidatorum ita consulisti, *ne* ullius gaudium alterius tristitia turbaret.

b.

NEP. Adeo veritatis diligens fuit, *ut ne* joco quidem mentiretur.

CIC. Ita possideto, *ut* Quinctio vis *ne* afferatur.

CAES. Tantum a vallo prima acies aberat, *ut ne* in ipsam tela adigi possent.

c.

PHAEDR. Descende, amice; tanta est bonitas aquae, *ut non* voluptas satiari possit mea.

CIC. Sunt ita multi, *ut* eos carcer capere *non* possit.

CIC. Usque eo morosi sumus, *ut* nobis *non* satisfaciat ipse Demosthenes.

390. *Pro ut non, si primaria negaverit (212), ponere licet quin, expressa correlativa (a) vel suppressa (b):*

a.

CIC. Nemo est *tam* impudens istorum, *quin* agi secum praeclare arbitretur.

PLAUT. Haec pater quando sciet, numquam erit *tam* avarus, *quin* te gratis emittat manu.

ENN. Nemo est *tam* firmo ingenio, *quin* exalbescat metu.

b.

PLAUT. Non audeam profecto percontari, *quin* promam omnia¹.

SALL. Neque quemquam arbitror a multis metuendum esse, *quin* ad eum ex multis formido recidat.

TER. Numquam accedo, *quin* abs te abeam doctior.

¹ H. e.: Non audeam percontari, *ita ut non* promam.